

hangselen door de Overheid opgeteekend. Daarbuiten geldt geen recht dan wanneer de wet zelf uitdrukkelijk daarnaar verwijst, zoodat, wat dan als recht geldt, eigenlijk zijn kracht van positief recht alleen ontleent aan dezelfde wet, en dus is wettelijk recht van den tweeden graad. Naar dit wettelijk recht heeft de rechter recht te spreken, de innerlijke waarde of billijkheid der wet gaat hem niets aan. De wet is voor hem de *ratio scripta*; hij heeft haar eenvoudig uit te voeren en toe te passen, meer niet. Mocht zich onverhoopt het geval voordoen, wat altoos denkbaar is, dat hem recht wordt gevraagd, waarover de wet geen uitkomst geeft direct of indirect, dan mag hij geen recht weigeren, maar moet hij maar op een of andere wijze zich zien te redden.

Dit laatste, het verbod van rechtsweigering, past, zooals meermalen is opgemerkt, niet logisch in het systeem, maar laat men dit nu voor het oogenblik eens rusten, dan sluit de zaak als een bus. Alleen maar — het is „*graue Theorie*” en niets meer, die hier spreekt.

Laten wij eens trachten ons een beeld van de werkelijkheid te vormen. Wij zien dan, dat het in onzen tijd en in ons land nog precies zoo is als het van oudsher in beschaafde landen met een gevestigde rechtsorde en in normale tijden steeds is geweest, met eenige speling, waarover straks. Het zijn drie machten die privaatrecht hebben in het leven geroepen en nog roepen: het volk zelf, de Overheid en de rechter.

Van oudsher is in de Germaansche landen het privaatrecht overwegend volksrecht geweest. Op tweeërlei wijze openbaarde het zich. Vooreerst door het principe der autonomie, dit begrip hier nu in den ruimsten zin genomen, en dus niet beperkt tot de rechtsvorming vanwege een geordende rechtsgemeenschap. Was het privaatrecht het recht der volksgenooten onderling, dan sprak voor het Germaansche rechtsbesef met zijn beperkte opvatting der Overheidstaak als van zelf, dat als regel gold, dat de volksgenooten in heel hun rechtsverhoudingen onderling konden vaststellen